

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

שבועות פרק שישי – דף מספר 11

בס"ד, י"א באדר ראשון תשס"ח.

טענו חטים ושעורים והודה לו באחד מהם

א. סוגיית הבבלי

1. שבועות מ. "ואמר רב נחמן אמר שמואל טענו... הא מני אדמון היא" (מ:).
2. עיון בסוגיה:
 - א) מפו את שמות הדוברים בסוגיה (זמן ומקום), ועמדו על סדר הדיון.
 - ב) עמדו על מבנה הסוגיה ועל אופי הראיות המובאות בה.
3. מהי ההתרשמות שלכם מעיון במשנה? האם המקרים במשנה נוטים לטובת אחת מהשיטות?
4. מה הסברה העומדת בשורש ההבחנה בין טענו חטים והודה לו בשעורים ובין טענו חטים ושעורים והודה לו באחד מהם? מהו יסוד המחלוקת בסוגייתנו?

ב. המשך העיון

1. עיינו בגמרא מג. על מנורה גדולה ומנורה קטנה.
2. מ: "אמר רב ענן... חייב".
3. רי"ף על הסוגיה.
4. פירוש הר"י מיגאש על הסוגיה.
5. רמב"ם הלכות טוען ונטען פ"ג הל' ה' ח-טו.

ג. טענו חטין וקדם והודה לו בשעורין

1. שבועות מ: "ואמר רב ענן אמר שמואל טענו חטין... באחת מהן חייב", ובפירוש רש"י.
2. פירוש הר"י מיגאש לסוגיה:
 - א) ראו את חידוש הדין של הר"י מיגאש ואת דרך ביסוסו.
 - ב) איזה עיקרון בדין מודה במקצת מנסח הר"י מיגאש?
3. הסברים לדין של מערים:
 - א) ראו חידושי הריטב"א ד"ה אם במערים.
 - ב) ראו תשובת הרי"ף, מתוך תשובות הגאונים הרכבי סימן תנו.
4. עיינו ברמב"ם הלכות טוען ונטען פ"ג הי"א. ראו את נוסח הדפוס. בכ"י אר"צ המובא במה' יד פשוטה הנוסח הוא "אם נראה לדיינים שהנטען הערים חייב לשלם, ואם לפי תומו פטור".
 - א) מהו ההבדל בין הנוסחאות?
 - ב) מהו הסבר הנוסחאות השונות? בכדי לעמוד על משמעות נוסח כ"י אר"צ, ראו גם ה"י. איזה פירוש חדש יש כאן לדין מערים?
 - ג) עיינו בהלכות יב-יג.
 - ד) הלכה יד:
 - ראו מחלוקת הרמב"ם והראב"ד.
 - להרחבה – יש בנדון מחלוקת ענפה בין הראב"ד והרו"ה. ניתן לראות סיכום שלה בספר התרומות שער ז חלק ב סעיף כז.

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

שבועות פרק שישי – דף מספר 11

בס"ד, י"א באדר ראשון תשס"ח.

ר"י מיגאש מסכת שבועות דף מ עמוד ב

אמר רב נחמן אמר שמואל טענו חטים וקדם והודה לו בשעורים אם כמערים חייב כלומר קודם שישלים התובע דבריו הקדים הנתבע והודה לו בשעורים קודם שיטעינו בהם התובע כדי שלא יודה בהן לאחר התביעה ויתחייב שבועת התורה חייב ואם במתכוין כלומר לא נתכוון להערים ולהציל עצמו מן השבועה אלא לפי תומו נתכוון להודות במה שיש לו אצלו פטור משום דהוה ליה טענו חטים והודה לו בשעורים דפטור דמה שטענו לא הודה לו ומה שהודה לו לא טענו:

5

והיכא דאמר ליה אינש לחבריה חטים יש לי בידך ואמר לו הנתבע הן ולאחר כך אמר לו ושעורים נמי יש לי בידך ואמר לו הנתבע אין לך בידי שעורים מסתברא לן דבכי האי גוונא לא הואי מודה במקצת טענה חדא דהא מילתא דתליא בסברא היא דכיון דלא טענו חטים ושעורים כאחד קודם שיוודה לו בחטים נמצאת הודאתו בחטים שלא היתה הודאה במקצת טענה שהרי בשעה שהודה בה בכל הטענה שטען עליו הודה ולא כפר ממנה כלום ומשעה שהודה בה נתחייב בה והוא לא זה הטענה שטען עליו בשעורים לאחר כך טענה אחרת בפני עצמה ואינה מתחברת עם הראשונה כדי שתהא טענה אחת ויהיה בה מודה במקצת.

10

ועוד דהא טעמא דמודה במקצת טענה משום דאין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו הוא והא לא משכחת לה אלא היכא דתבע ל' בחטים ובשעורין ואודי ליה בחד מנייהו דהוה ליה בשעת ההודאה מודה במקצת וכופר במקצת אבל היכא דאודי ליה מיקמי דליתבעיה בההוא מידי דקא כפר ביה מי איכא למימר דהודאתו משום דאין אדם מעיז פניו הוא והא אכתי לא תבע ליה בההוא מידי דכפר ביה,

15

ועוד דכד דייקת לישנא דגמרא משכחת לה דעל האי סברא דהיינו הלשון מודה במקצת הטענה לא הואי אלא על מאן דהוי בשעת הודאתו במקצת מה שכבר טענו עליו והאי בשעת הודאתו בכל מה שטענו עליו הודה ודאמרין נמי טענו חטים ושעורים והודה באחת מהן וכל מאן דתנינן במתני' בהאי ענינא כולהו משמע דלאו אודי הנתבע אלא לבתר דטעין ליה התובע בתרוייהו ולבתר הכי אודי ליה איהו בחד מנייהו דהוה ליה בעידן ההודאה מודה במקצת הטענה.

20

וכד מעיינת ליה להאי מילתא משכחת לה דמילתא דתליא בסברא היא ומסייע ליה מסקנא דגמרא הילכך מילתא דוקא היא וליכא למיזז מינה כלל.

אמר רב פפא טענו כלים ופרוטה הודה בכלים וכפר בפרוטה פטור כרב דאמר אינו חייב עד שיהא כפירת טענה שתי כסף והכא לא כפר אלא בפרוטה בלבד דאי כשמואל כיון דטענו כלים ופרוטה והכלים כשתי כסף דמי דהא דבר חשוב הוא היא ליה טענה עצמה שתי כסף ואפילו לא כפר אלא בפרוטה חייב כדאמרין לעיל הודה בפרוטה וכפר בכלים חייב. כשמואל דאמר טענו חטין ושעורים והודה לו באחד מהן חייב דהודאה ממין הטענה חשיב לה והיינו דאמרין חדא כרב וחדא כשמואל וכיון דקא פסק רב פפא ההוא בתרא' הכי שמעינן דהכי היא הלכת'.

25

חידושי הריטב"א מסכת שבועות דף מ עמוד ב

אם כמערים חייב אם במתכוין פטור. פירוש דאנן בעינן שתהא תביעה קודמת לכפירה והודאה הילכך אם כמערים קדם וקפץ להודות קודם שישלים חבירו תביעתו כגון שקפץ באמצע דבריו קודם שישתוק לא אהני ליה, והוה ליה כאילו תביעה קודמת להודאה וחייב שבועת מודה במקצת, אבל אם במתכוין לומר הודאתו כדרכה ולא להערים שמניחו לדבר עד שישתוק ואמר לו שעורים אני חייב לך, וחזר הלה ואמר לו וגם חטין אני תובעך פטור, וכן הלכה.

35

תשובות הגאונים - הרכבי סימן תנו

וכבר מצינו לרבנותינו שדנו לבעלי ערמה להחמיר. כמו שאמרו טענו חטים והודה לו בשעורים אם כמודה פטור ואם כמערים חייב שבועה בתורה. ואמרו גם כן הכי דיינא לך ולכל אלאמא חברך. וכמו כן אמרו האיני אינש גולנא הוא ובעינא דאינקנסיה. ואמרו אמר להו רבא לרב פפא ולרב הונא בריה דרב יהושע כי אתי פסקא דדינא דידי לקמיכו וחזיתו ביה פירכא לא תקרעוניה עד דאתיתו לגבאי אי אית לי טעמא אמינא לכו ואי לא הדרנא בי לאחר מיתה לא מיקרע תקרעוניה ולא מגמר תגמרון מיניה מקרע לא תקרעוניה דילמא משכחיתו ליה טעמא ולא מגמר תגמרון מיניה דאין לדיין אלא מה שענינו רואות. וכן אני בתשובה זו. כך ראו עיני לטעם שזכרת. וכן צריך הדיין הבקי שיביין את הרמאי מזולתו. ולא יפסוק לפי שרשי הדינים במקום שיש רמאות כי על ידי זה יפסיד ממון הבריות. ובזה הודענו לך את סודנו בתשובה זאת.

40